

**До спеціалізованої вченої ради Д12.105.03
в Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України**

ВІДГУК

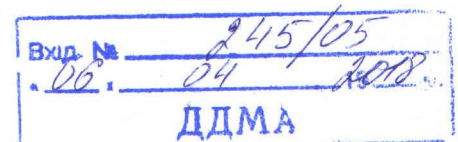
офіційного опонента на дисертаційну роботу

Морщ Ярослави Ігорівни на тему «Вплив фіскальної політики на економічний розвиток держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів»,
представленої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дослідження

Необхідність децентралізації системи управління в Україні назривала вже протягом тривалого періоду як в економічній, так і політичній площині. Проте, якщо до 2014 року дане питання розглядалося в контексті актуалізації соціокультурних та економічних відмінностей між регіонами і використовувалось владою переважно для отримання політичних дивідендів, то на сьогодні проблема децентралізації все більше набуває економічної доцільності. Розв'язання проблеми дозволить зняти ряд питань політичного протистояння, а також сприятиме посиленню відповідальності місцевих і регіональних громад за розвиток власних територій та підвищенню ефективності використання місцевих ресурсів, що в кінцевому підсумку може посилити внутрішньодержавну інтеграцію та економічну цілісність України.

Сьогоднішній стан місцевих бюджетів України характеризується недостатністю доходних джерел, високою залежністю від державного бюджету, відсутністю стимулів у місцевих органів влади у додатковому одержанні доходів і економному витрачанні бюджетних коштів. Це суперечить ролі місцевих бюджетів в економічній системі держави, унеможливорює ефективне виконання покладених на місцеві органи влади завдань.

Україна, попри складнощі та суперечності перехідного періоду, поступово утверджується як відкрита демократична держава, прискорює входження у світовий економічний простір. Водночас виклики ринкової економіки, яка сьогодні є одним із найголовніших чинників світового розвитку XXI століття, ставлять перед країною більш складні завдання порівняно з недалеким минулим. Традиційні заходи та інструменти державного управління, щодо формування фінансової основи потребують нового осмислення. Політичні та економічні рішення, що приймаються на державному рівні, так чи інакше впливають на формування регіональної політики, складовою якої є місцеві бюджети, метою якої визначено створення сприятливих умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України в цілому та її регіонів, зокрема: підвищення рівня життя населення, забезпечення дотримання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина, незалежно від місця проживання, а також поглиблення процесів ринкової трансформації на основі посилення ефективності використання потенціалу регіонів, підвищення дієвості управлінських рішень, удосконалення роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Роль бюджету посилюється й тим, що в умовах економіки перехідного типу, держава змушена взяти на себе функції перерозподілу фінансових ресурсів через фінансову систему для забезпечення соціальних гарантій населення, фінансування соціально-культурної сфери.

У зв'язку з цим тема ефективного формування доходів як державного, так і місцевих бюджетів в Україні останнім часом стала об'єктом широких наукових досліджень, предметом пильної уваги в органах законодавчої, представницької та виконавчої влади, які безпосередньо розробляють і здійснюють державну фінансову політику на всіх її рівнях. Саме цими доводами і пояснюється актуальність теми дослідження.

Проведені в дисертаційній роботі дослідження виконані в межах науково-дослідної теми Класичного приватного університету: «Науково-методичне забезпечення фінансово-економічних процесів» (номер державної реєстрації 0116U004350, 2016–2021 рр.), у рамках якої автором досліджено положення щодо методичного підходу до стимулювання економічного розвитку

інструментами фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів; «Науково-методичне забезпечення фінансово-економічних процесів» (номер державної реєстрації 0110U003962, 2010–2015 рр.) у межах якої автором досліджено питання стимулювання складовими фіскальної політики економічного розвитку держави.

Оцінка змісту дисертації

Дисертаційна робота має завершену логічну структуру, побудовану відповідно до поставлених завдань, що дає змогу простежити авторський підхід до вирішення складної наукової проблеми. Предмет і об'єкт дослідження чітко сформульовані, що дозволило обрати необхідні методи дослідження і розробити відповідні теоретико-методичні засади та надати практичні рекомендації стосовно напрямів удосконалення податкових методів державного регулювання національної економіки.

У першому розділі «Теоретичні засади впливу фіскальної політики на економічний розвиток держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів», досліджено сутність фіскальної політики як інструменту впливу на економічний розвиток держави; обґрунтовано теоретичні положення щодо принципів формування і реалізації фіскальної політики України в умовах децентралізації фінансових ресурсів; удосконалено механізм формування і реалізації фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів.

У другому розділі «Аналіз впливу фіскальної політики на економічний розвиток держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів в Україні» обґрунтовано детермінанти впливу фіскальної політики держави на економічний розвиток, удосконалено науковий підхід до її реалізації за умов посилення ролі місцевих органів влади, обґрунтовано методичний підхід до формування і реалізації фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів.

У третьому розділі «Рекомендації щодо активізації впливу фіскальної політики на економічний розвиток держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів» розвинуто методичний підхід до стимулювання економічного розвитку інструментами фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових

ресурсів; виокремлено системні заходи збільшення видатків місцевих бюджетів на економічну діяльність; удосконалено організаційно-методичне забезпечення стратегії формування фіскальної політики держави та її пріоритетні напрями формування і реалізації в умовах децентралізації фінансових ресурсів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дослідження базується на використанні комплексу загальнонаукових методів: *теоретичного узагальнення, порівняння* (при дослідженні теоретичних засад формування фіскальної політики як інструменту впливу на економічний розвиток); *індукції, дедукції, систематизації* (для обґрунтування теоретичних положень щодо принципів формування і реалізації фіскальної політики, удосконалення її організаційно-методичного забезпечення стратегії в умовах децентралізації фінансових ресурсів); *теоретичного узагальнення, абстрактно-логічний метод* (для удосконалення механізму формування і реалізації фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів); *аналізу та синтезу* (для обґрунтування методичного підходу до формування і реалізації фіскальної політики держави та виокремлення системних заходів збільшення видатків місцевих бюджетів на економічну діяльність в умовах децентралізації фінансових ресурсів); *системний підхід* (для поглиблення наукового підходу до реалізації фіскальної політики держави за умов посилення ролі органів місцевого самоврядування); *економіко-статистичний аналіз, групування, зведення* (для обґрунтування детермінантів впливу фіскальної політики на економічний розвиток в умовах фінансової децентралізації); *аналіз, узагальнення* (для розвитку методичного підходу до стимулювання економічного розвитку інструментами фіскальної політики); *абстрактно-логічний* (для теоретичних узагальнень і висновків за матеріалами дослідження).

Обґрунтованість та достовірність результатів дослідження забезпечується якістю використаної інформаційної бази, яка включає законодавчі і нормативно-правові акти України та зарубіжних країн, статистичні матеріали Національного банку України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Світового банку, офіційні видання Міжнародного валютного

фонду, інформаційно-аналітичні дані Центрального розвідувального управління США та інших статистичних установ зарубіжних країн.

Основні наукові результати, які здобуто автором та їх новизна

Робота є комплексним дослідженням щодо розв'язання важливої науково-практичної проблеми щодо формування і реалізації фіскальної політики стимулювання економічного розвитку держави в умовах фінансової децентралізації.

Дисертантом запропоновано принципи формування і реалізації фіскальної політики України в умовах децентралізації фінансових ресурсів, з урахуванням тактичних та стратегічних завдань, зокрема: наукову обґрунтованість, системний підхід, ефективність, цільову спрямованість, збалансованість, раціональність, субсидіарність, податкову ефективність, централізований перерозподіл, національної економічної безпеки, справедливості, транспарентність, відповідальність, стабільність, адаптивність. Запропоновані принципи враховують синергетичну взаємодію складових фіскальної політики та особливостей фінансової децентралізації (стор. 36-56).

Заслуговує на увагу та має практичну цінність методичний підхід до формування і реалізації фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів, в основу якого покладено синергетичну взаємодію бюджетної, податкової та позикової політики з метою активізації економічного розвитку регіонів за рахунок збільшення обсягів його фінансування з місцевих бюджетів. На відміну від існуючих, пропонується підхід визначає ознаки фінансової децентралізації, критерії економічного розвитку на місцевому рівні залежно від тактичних та стратегічних завдань фіскальної політики (стор. 71-73).

У дисертаційній роботі автором представлено науковий підхід до реалізації фіскальної політики держави за умов посилення ролі місцевих органів влади з метою активізації економічного розвитку. Наголошено на необхідності додержання таких принципів як: системність, неупередженість, невідворотність відповідальності та транспарентність. Запропонований підхід враховує необхідність подолання значного рівня тінізації економіки шляхом здійснення громадського контролю на усіх етапах формування і реалізації фіскальної політики в умовах децентралізації управління в Україні (стор. 129-132).

Дисертантом представлено методичний підхід до стимулювання економічного розвитку інструментами фіскальної політики держави шляхом зміни складу та структури джерел його фінансування на місцевому рівні в частині бюджетів розвитку і споживання. Підхід передбачає застосування середньо- та довгострокового планування бюджету розвитку з можливістю його затвердження з показником дефіциту за умови залучення боргового фінансування (стор. 153-155).

В роботі автором представлено системні заходи збільшення видатків місцевих бюджетів на економічну діяльність на основі фінансування місцевих інноваційних програм, вигодонабувачами яких є органи місцевого самоврядування, населення регіонів, підприємницькі структури. Перевагами пропонованих заходів над існуючими є пропозиції з формування програмного фонду бюджету в частині інфраструктурних і поточних витрат (стор. 167-170).

В дисертаційній роботі автором запропоновано організаційно-методичне забезпечення розробки стратегії формування фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів з метою активізації економічного розвитку шляхом підвищення дохідної частини місцевих бюджетів для виконання власних і делегованих зобов'язань, стимулювання місцевих органів влади до нарощування власної дохідної бази, зміщення акцентів із бюджету споживання на формування бюджету розвитку (стор. 174-183).

Практична значимість дисертації

Основні результати дослідження були впроваджені в практичну діяльність Головним управлінням Державної фіскальної служби України у Запорізькій області – щодо посилення ролі фіскальної політики в активізації економічного зростання (довідка № 1358-15/02 від 16.02.2017 р.). Результати дисертації використовуються в навчальному процесі Класичного приватного університету під час викладання дисциплін «Податкова система», «Бюджетна система» (довідка № 212 від 06.02.2017 р.).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Кількість та обсяг публікацій, які відображають основний зміст дисертації Морщ Я.Ю. відповідають встановленим вимогам. Основні положення дисертаційної роботи, висновки і результати, які складають новизну

дослідження, викладено у 14 наукових працях, із яких вісім – статті в наукових фахових виданнях України (у т. ч. шість – у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз); шість – публікації в матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 5,17 ум.-друк. арк.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Відзначаючи позитивні сторони представленої до захисту дисертації, логічність і повноту дослідження важливої наукової проблеми, не можна залишити поза увагою низку дискусійних положень та зауважень:

1. Дисертантом вказано на авторський розвиток визначення сутності поняття «фіскальна політика» в умовах децентралізації фінансових ресурсів, проте дослідження змісту поняття «фіскальна політика» у науковій літературі, наведене у табл. 1.1 (с. 23) та табл. 1.2 (с. 26), очевидно обмежене, що не дозволило зробити суттєвий авторський внесок у розвиток терміну. Тракткування фіскальної політики як складової фінансової та яка ґрунтується на взаємодії бюджетної, податкової та позикової політик не є принципово новим у фінансовій науці. До того ж дисертантом не зроблено акценту на процеси децентралізації та особливостях фіскальної політики у цих умовах.

2. Потребує пояснення включення до змісту підрозділу 1.2 «Теоретичні засади формування фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів» огляд методів оцінки ефективності фіскальної політики (с. 47-56). На наше переконання, означене відповідає за своєю суттю та змістом дослідженню методичних аспектів формування та реалізації фіскальної політики та мало бути включене у Розділ 2 «Аналіз впливу фіскальної політики на економічний розвиток держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів в Україні».

3. Механізм формування і реалізації фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів, викладений у підрозділі 1.3 та удосконалення якого узагальнено на рис. 1.8 (с. 72), не конкретизований за важелями, організаційним, інформаційним та нормативним забезпеченням, що не дає змогу зрозуміти – як саме буде діяти механізм, як будуть відбуватися суб'єктно-об'єктні зв'язки. Таким чином, констатується наведення дисертантом

лише загального уявлення, моделі механізму формування і реалізації фіскальної політики, а не його формалізоване удосконалення.

4. Методичний підхід, удосконалений дисертантом у підрозділі 2.2 (с. 90-112), не містить обґрунтування, переліку та визначення методів, які передбачається застосовувати для формування та реалізації фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів, що унеможливило з'ясування – як саме буде відбуватися регулювання фіскальної політики в умовах фіскальної децентралізації.

5. Підрозділ 3.2 «Інноваційні механізми збільшення видатків місцевих бюджетів на економічну діяльність» (с. 156-170) не містить жодного механізму у його структурній інтерпретації. Зміст підрозділу включає виявлення напрямів збільшення видатків місцевих бюджетів на економічну діяльність.

6. Формалізація стратегічних і тактичних аспектів формування фіскальної політики України в умовах децентралізації фінансових ресурсів, представлена в підрозділі 3.3 (рис. 3.13, с. 178) містить переважно заходи регулювання бюджетної політики, а податковим аспектам та позиковій політиці уваги дисертантом не приділено.

7. Третій розділ роботи, який має бути присвячений авторським рекомендаціям та практичним аспектам реалізації фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів, включає значний обсяг огляду літературних джерел, їх систематизації. На наше переконання, означені аспекти мали бути висвітленими у першому розділі дисертації.

8. За текстом роботи виявлено низку орфографічних та синтаксичних помилок, некоректність представлення графічного матеріалу (наприклад, рис. 2.6 на с. 107, що відображає динаміку показників проілюстрований пелюстковою діаграмою).

Наведені недоліки дисертаційної роботи не є принциповими і не знижують цінності одержаних автором під час дослідження науково-практичних результатів.

**Загальний висновок та відповідність роботи
встановленим вимогам до дисертацій**

Дисертаційне дослідження Морщ Ярослави Ігорівни, містить розв'язання

ряду теоретичних і практичних завдань, що мають важливе значення для економічної науки як перспективний напрям досліджень. Загальний аналіз роботи свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність і високий науковий рівень, теоретичне й практичне значення. Автореферат відповідає змісту дисертації й повністю відображає основні положення та результати дослідження. Дисертацію й автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Опубліковані за темою дисертації наукові праці достатньо повно відображують основні положення, висновки та рекомендації, які стали результатом авторського дослідження.

Дисертація характеризується новизною одержаних результатів та висновків та відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ від 24 липня 2013 р., № 567 зі змінами та доповненнями, затвердженими Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р., а її автор – Морщ Ярослава Ігорівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту
Донбаської державної машинобудівної академії
Міністерства освіти і науки України,
м. Краматорськ

Г.В. Тельнова

Особистий підпис Тельнової Г.В.. засвідчую:

Проректор з наукової роботи,
управління розвитком та міжнародних
зв'язків Донбаської державної
машинобудівної академії
Міністерства освіти і науки України,
д-р хім. наук, професор

М.А. Турчанін